

FUTALA Tibor (1929-2004)

Eljön majd az idő, amikor valaki meg fogja írni a „szocialista” korszak magyar könyvtárügyének közel fél évszázados krónikáját, illetőleg korszak-monográfiáját – részletesen és tényszerűen elemezve ennek az időszaknak a ‘fényeit’ meg ‘árnyait’. E majdani kiadvány egyik betűrendes indexében – biztos lehetek benne – sok-sok hivatkozás lesz majd *Futala Tibor* nevére. A 21. századi, eljövendő könyvtártörténész monográfus akkor jár majd el helyesen, ha nemcsak a nyomdailag többszörözött szakmai dokumentumokat tanulmányozza, hanem beássa magát az intézményi irattárakat őrző archívumok releváns dokumentumaiba is.

Az elhunyt Futala Tibor könyvtárosi személyiségéhez, szelleméhez, életmű-hagyatékához is – bár jócskán publikált a szaksajtóban – a fél-nyilvánosságú feljegyzések, iratok, szakfelületei jelentés-összesszések és egyéb háttéranyagok garmadájának információi révén tud majd hozzáférni.

Ha akad még olyan valaki is, aki a rendszerváltások előtti közép- és kelet-európai térség könyvtári világáról, annak mozgásairól, fejleményeiről szándékozna átfogó történelmi képet festeni, annak viszonylag egyszerűbb lesz a dolga: alapozásul a KDSZ* évfolyamsorozatában Futala Tibor sok ezer – szlovák, cseh, lengyel, bolgár, orosz nyelvű –

szakirodalmi referátumát kell végigolvasnia. Ezek mentén aztán a panoráma részleteit ki tudja majd színeztetni ...

Azért hozom fel ezeket a jövőbe vetített fikciókat, mert szeretett pályatársunk személyiségére világít rá, erre az erőteljes masszívítás dacára is nagyfokú szerénységre, mely a hivatásszeretet, a szorgalom, a citoyen okosság és mértéktartás erényeivel teljes. Bár pályája ‘hegyélén’ – miniszteriális irányítás szürke eminenciásaként és egy országos könyvtár igazgatói székében – kényes feladatokat oldott meg, alig-alig akadt valaki a szakmából, aki őt – ha kapcsolatba került vele – ne fogadta volna rokonszenvébe, és ne tartotta volna nagyra eszes, bölcs, felelősségteljes, a könyvtári szolgálat lényegi kérdéseiben hajlíthatatlan, autonóm egyéniségét.

Négy korszaka volt a pályafutásának, amelyhez ötödikként a 1989 utáni nyugdíjas éveit számíthatjuk. A felvidéki születésű fiatalember, aki a háború utáni lakosságcsere következtében Móra került, a könyvtáros szak elvégzése után Debrecenbe, az Egyetemi Könyvtárba kérte helyezni magát. Közel hét debreceni éve alatt mélyítette el és szélesítette szakmai tudását (és alapozta meg komoly human műveltségét) Szorgalmára, invenciózusságára az intézmény vezetői (*Kovács Máté, Csúry István*) is fel-

* A Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom c. referáló lap

figyeltek. Nemcsak a tudós nagykönyvtárat ismerte meg ekkor minden ízében, hanem a helyi Megyei Könyvtárat, s ezzel a közkönyvtári világot is, ahol – másodállást vállalva – ugyancsak könyvtároskodott.

A rá irányuló szakmai figyelem eredményezte, hogy *Sebestyén Géza* az Országos Széchényi Könyvtárba hívta meg 1959-ben. Itt eleinte a Bibliográfiai Osztályon, majd az akkor alapított Könyvtártudományi és Módszertani Központ Dokumentációs Osztályán szorgoskodott, később az Igazgatási Osztály vezetésére kérték fel. Tervezeteinek, elaborátumainak, lényeglátó észrevételeinek híre a Művelődésügyi Minisztériumba is eljutottak, ennek következtében, amikor 1963-ban a Könyvtári Osztályra invitálták munkatársnak, igent mondott. („*Bennem mindig volt némi fatalizmus, kalandorság, lézengő ritterség. Úgy gondoltam, minden előttem megnyíló ajtón be kell menni, de jó mindig otthagyni egyik sarkamat az ajtó és a küszön között, nehogy az ajtót rám zárják*” – kommentálta koros emberként, bölcs humorral az egyik interjújában ezt a lépését.)

Eleinte *Láng Imre* mellett a szakkönyvtárak gyűjtőköri együttműködését szervezte, az Országos Könyvtárügyi Tanácsnál titkároskodott, majd váltott és a közművelődési könyvtárak ügyeinek a felelőse lett. A '60-as, '70-es évek – nem könnyű! – könyvtárpolitikai harcai során, a korszerű könyvtárfejlesztési irányelvek „végigküzdéséhez”, majd az új könyvtári tvr. végrehajtási rendeletének (illetőleg más, korabeli könyvtárjogi rendeletek) kidolgozásához igen jelentős az ő szellemi és „taktikai” hozzájárulása. Ezt a szervezői, koncepcionális munkát – noha az „íróasztali könyvtárosságot” voltaképpen rühellte – maga is munkásságának komoly eredményei között tartotta számon. „Minisztériumi főtanácsossáig” vitte, ennél magasabb rangot, kitüntetést nem kért; ** kollégáinak szeretetét, megbecsülését többre tartott bármely „plecsninél” vagy „hivatali stallumnál”. Független szellem maradt, a szó morális és politikai értelmében.

Amikor a pártállami időszakban az MM Könyvtári Osztály – ahogy ő mondta: – „eróziója megkezdődött”, neki is terhes lett a hivatal; és amikor az Országos Műszaki Könyvtár élére hívták, elfogadta a hívást. Azt is érezhette (talán), hogy ezzel az újabb kanyarral visszatér ifjúságának ‘nagykönyvtári’ világához, és vezetőként szervezési tapasztalatait lesz képes kamatoztatni. Így is lett; egy bonyolult intézmény átszervezését úgy vitte végig, hogy ellensége alig akadt, és elnyerte a fiatal kollegák bizalmát. Az ő főszerkesztése mellett testvér folyóiratunknál, a Tudományos és Műszaki Tájékoztatásnál is új korszak vette kezdetét – és mert kényes volt a nevével jegyzett dolgok minőségére, kész volt a szabadidejét is a kéziratok gondozására szánni.

Az utolsó, nyugállományú időszakban is hallatlanul aktív maradt; írt, referált, emlékeit idézte fel írásai-val; figyelte a ‘polisz’ életet (hisz világeletemben politikus, közösségi ember volt), a könyvtári világ alakulását; nagy figyelemmel követte, segítette a fiatalabb pályatársak dolgait; otthonának apró, függőfolyosóra nyíló munka-műhelye termékeny beszélgetések színtere maradt mindvégig. „*En beszélgetve-vitatkozva szerettem művelni a szakmát*” – nyilatkozta egyszer, és ez kései éveire is érvényes maradt.

Prominens könyvtáros hagyta el a földi színteret. Fakóbb, mattabb lesz nélküle a könyvtári világ.

Egyik utolsó találkozásunkkor (a baráti beszélgetés valamely fordulatra reflektálva) mondta a következő mondatot (melyet e sorok írója azonnal lejegyzett): „*Idefigyeljenek! Ha én most búcsúzkodni kezdenék, akkor – hogy a végére jussak – akár örök életűnek kellene lennem...*” Ebben a mondatban élete gazdagságának, teljességének öntudata is benne van. – Bennünk meg megmarad a fájdalom: hogy, mint senki emberfia, ő se maradhatott élőként „örökké”. Marad a ‘relatív örökkévalóság’. Remélhetően eljönnek majd a kései korszakmonográfusok is...

(Fogarassy Miklós)

** 1982-ben Szabó Ervin-emlékérmét kapott. (A szerk.)

Tisztelt Kolléga!

Ezúton szeretném tájékoztatni, hogy a Bookline – Online Könyváruház és Antikvárium a Könyvtári program keretében kedvezményes vásárlási lehetőséget nyújt könyvtáraknak, iskoláknak, múzeumoknak és közgyűjteményeknek.

Könyváruházunk a legnagyobb hazai könyvvásztékkal rendelkezik – új és antikvár könyvek mellett a nagykereskedelmi forgalomban nem kapható kiadványok is elérhetőek nálunk (mint pl. az MTA intézeteinek kiadványai).

Jelenleg számos antikváriummal és könyvnagykereskedéssel állunk kapcsolatban. Adatbázisunk a napi forgalomban lévő kiadványok többségét, 30 000 címet tartalmaz, az elérhető antikvár állomány átlagosan 25 000 cím.

Az éppen nem kapható, de előjegyezhető címek száma több mint 200 000.

A Könyvtári Program keretében az új könyvekre 20% kedvezményt biztosítunk az eredeti árból.

Ezzel a lehetőséggel könyvtárak, iskolák, levéltárak, múzeumok és közgyűjtemények a regisztrációt követően mindenfajta kötelezettség (kizárólagossági megállapodás, valamint idő- és összeghatár) nélkül élhetnek.

Amennyiben ajánlatunk felkeltette az érdeklődését és élni kíván a lehetőséggel, küldje el felhasználó nevét a *konyvtar@bookline.hu* címre.

További információ:

Rónyai Judit

(Bookline Könyváruház, könyvtári kapcsolatok)

A Könyvtári Figyelő szerkesztősége ezúton köszöni meg olvasóknak, Barta Lászlónak a Könyvtári Figyelő webarchívuma fejlesztésében végzett önzetlen munkáját.

Neki köszönhető, hogy a Könyvtári Figyelő régi tematikus számai közül elsőként az 1990. 5-6-os szám tanulmányai

(Országos bibliográfiai értekezlet, 1990. Debrecen)
már olvashatók a weben.
